

ЄВШАН

Лариса Мурович

LARYSSA MUROVYCH

THE MAGIC HERB

Poems in Ukrainian language

"SVITANNIA" — THE DAWN

TORONTO

1971

ЛАРИСА МУРОВИЧ

Є В Ш А Н

Поезії та поеми

diasporiana.org.ua

ВИДАВНИЦТВО "СВІТАННЯ"
ТОРОНТО 1971

Обкладинка Віри Юрчук

Printed in Canada by
HARMONY PRINTING LTD., 3194 Dundas Street West, Toronto 9, Ont.

КРИЛАТИЙ ШЛЯХ

**
*

Гей, там на полонині, гей на Буковині,
Увечорі розклали ватру вівчарі,
Аридника прогнали, в пітьмі швидкоплинній,
Величні й добрі духи-владарі.

Легіні про Жар-Птаху трембітали,
Остерегли нас перед лихом зрад,
І правив здалеку священні ритуали
У барв калейдоскопі — водоспад.

Чи чуєш? Із мелодії трембіт легінів
Росте любов до героїзму і краси,
З веселки кольорів — вістки промінні:
— Народе, сином Світла ти еси!

1940

**
*

На плаї дивну панораму
Мистець незвидний відслонив,
Що й обкувать не треба в раму,
Бо згас би чар природних див.

Нам раптом в душу здивування
Сосна і скеля улива,
Якимось внутрішнім паланням,
Мов гострі, стримані слова.

І хто ж тут сердиться на кого?
Кому хто вбив у серце клин?
На скелі струнчиться чудово —
Сосна, красуня верховин.

Чи скелю спазмом потрясає
Досада, що сама на ній
Не виросла, й крильми в безкрає
Сосна сягнула ?Боже мій!..

1960

**
*

Вже інший лан, але подібний гай,
Між круч Дністер гуде: “співай! співай!”
Крутіж коломийок еднаю з даліні:
Гей, Пруте-друже, я — в Галичині!

Ти хочеш знать, чи й тут пахтить Євшан?!
Чи забагато чути “пані” й “пан”?!
Які ж ті рідні люди? Чи схожі на твоїх?!
Шашкевич із небес кресав вогні свої!

Його свята “Русалка Дністрова” —
Дарує соняшні ключі-слова,
І ними брязкає на всенький світ,
І з тонів на Купала зацвітає папороті квіт!

1939

**
*

Не кажіть, що тиша ця мовчить,
Бож у ній лунка говорить мова,
І відвічно усякчасна мить —
Повна-повна творчим словом,
Та почуєм слухом слуху ми
Тиші тиш і трелі і громи!

Ой, хіба ж то тільки зором видно?
Ми заплющмо очі на хвилину,
Скільки барв у колі барви слідно,
Скільки ще нових іде на зміну.
Їх уздріти може третій зору зір —
Під час щедрих року пір.

Чи насправді лиш у дотикальнім
Доторк відчуває холод чи тепло?
У недотикальнім близько-дальнім
Доторкаймо серцем і добро і зло,
Та виносьмо у людські світи
Тільки промінь — ясноти!

**
*

Ти ждала Родимири... А вона,
Ступивши ледве на поріг,
В обличчя, наче навісна,
Піском сипнула — із своїх кривих доріг.

Ти приготувала пахкий узвар,
І запросила б до стола,
Але "такий" діставши дар,
До неба руки простягла.

І от, як розійтись у мирі вам?
За кривду — що бажать на шлях?
Хай Бог простить словам-піскам,
Як і прощає світло Боже ув очах!

Лине сонця так багато
Із небесної палати.
Хвилі, хвилі золотисті
Розливаються струмисті
На черемхах; он листочки —
Позолочені дзвіночки.
Трави в лузі розіскрились,
Іскри з іскрами злучились
І вже ринуть до квіточок,
Наче вогняний віночок.
Там блищить рухлива річка —
Соняшна яскрава стрічка.
Гляньте, з пресвятої зливи
Напилися сонця й ниви.
На пшениці, що яскріє,
В день пресвітлий — зерно спіє.
Я хилюся у поклони —
Сонце капає в долоні...
Як уся ним обіллюся —
Тож у що перетворюся?

1961

ЗАКЛЯТТЯ НА ТЕРЛИЧ

Чар-зілля терлич,
Ти трьох легінів приклич,
Не трьох, але мій розмаю —
Лиш двох, нехай вибираю!

Чар-зілля терлич,
Ти двох легінів приклич,
Не двох, але лиш одного,
Чорнявого і стрункого!

Вже й на рушниках
Кричить голубці жар-птач:
— Ждемо ми довгими днями,
Де ж твій орел із сватами?

Чар-зілля терлич,
Одного легіня приклич,
Нехай за через, мов хустку,
Уткну — троянди пелюстку!

**
*

Чом з тобою на близькому шляху так далеко,
Але близько-близько на далекім шляху?
Вийду під Магуру із рожевим глеком,
Я на нім намалювала білу птаху.

Вибирай, що хочеш, та не двох відразу, —
Якщо глека — чи умієш, не напившись, пити?
Якщо птаху — призабудь назавжди про екстазу,
Щоб між птахою і глеком дисонансів не збудити.

Бач, вагаєшся, не знаєш, як обрати.
Нам би треба стрітися на кладці.
Леле, леле, кого ж утопленням покарати:
Глека, птаху, чи тебе — у чорноморській гадці?

1955

**
*

Відчуй, відчуй, як подув нині приносить
Ті пахощі з-понад гранітів Трипілля!
Живичного ладану в нім, мабуть, досить,
Щоб світ загатити прапредків див-зіллям!

Питаєш, чи мусить те зілля нам бути
І видне для ока й теплом намацальне?
Залишмо раз роздум, стараймось відчути
Так близько й довкола — віддалено-дальне.

Чомусь нині днина так повна надії...
Колишне й сучасне вростає в майбутність.
Чи й люди, як схочуть, містити зуміють
У згущенім згустку — безкрайную сутність?

1960

**
*

“Чи винна голубка”...
(За народньою піснею)

Чи винна голубка, що голуба любить?
Полонить любов несподівано нас!
Ой, не доведи їх, любове, до згуби,
Та щиро люби, бо сьогодні твій час!

І голуб, як любить голубку, не винен,
Прийняв він до серця дарунок небес,
Любов таку в світі не кожен зустрине,
Любов, що пречиста і повна чудес.

Від звуку “любов” вже бруньки на деревах
Розпукали цвіту рожевого рій,
Дзвенить симфонічно далінь стомилева
Ім від камертону взаємности мрій.

Чи винна голубка, що зорі в молитві
Врізьбила у голуба ймення покрів?
Чи голуб той винен, що станув до битви,
Як яструб роздерти голубку хотів?

Він станув до битви, та в грізну хвилину,
Як душі найвищим горять почуттям,
Голубка крильми захистивши дружину,
За нього своє посвятила життя.

Любов така серце лиш раз огортає,
Коли прийме світлий дарунок небес,
Хай слава любови достойно лунає,
Любови святої, що повна чудес!

1965

Розвіялись, немов весна, роки юначі,
У шумнім дзвоні веснянок,
Хоч хміль, барвінок і шалвій неначе
Ще далі бгатись хочуть в рушничок.
Він міг би в терем простелитися царя Гороха,
Де брами п'ять замків вартує злидень, Чорний Кіт,
Але бажається бунту і штурму епохи,
Щоб ходором заходорився наш дубовий рід.
Мені коромислом грому спускає небо без дна відерце,
З нього орел вилітає, ще й блискавичний меч.
Де ж він, отой, що має вогненне серце?
Хто з ним по "рушнику" з мечів епохи піде у смерч?

1960

ВІДРОДЖЕННЯ

Бійців зродив вогненний дух землі, —
Вони в бою спалившись для неї
У грудки і великі і малі —
Знов спалахнуть відродженням ідеї.

О, надра віковічна таїно,
Як ті дива довершуєш чудові?
Із сім'я чорних трупів ти водно
Квітки нам родиш золоті й багрові!

Подібно й муж, пішовши у ліси
Із дому, де погас вогонь черіні,
Засвітить людям смолоскип яси,
Як стане сам, мов соняшне проміння!

КРУТИ

Скажіть, скажіть сини безсмертні,
В якому сховку сім доріг
Заховані сліди нестерті,
Разом з відлунням ваших ніг?

На схили степу, з високості,
Причалює свята блакить,
Благословляє жовті кості,
З землі їх хоче воскресить.

Понад Дніпром лише частина
Говорить сяйвом триста снів,
А жалю ніч там горобина
Скрижалі носить матерів.

Чом їх вага на юні душі
Паде, як поклик у похід?
Таж б'є із неї струм цілющий
На рани, що зазнав наш рід.

І хто ж то міг би не почути
(Хоч так далеко до степів!),
Що кличуть, кличуть знову Крути:
— Помстїть ви сльози матерів!

1939

**
*

Багряніє світання...
Вітер — дерев вахлярами —
Проганяє пільму, щоб нове повстання
День привітав чистий, без плями.
Душі хоробрих бійців того гідні,
В собі умістили соняшні зрони,
В них, що відвічно духом свобідні,
Все вібрують лицарських напруг ембріони.

1968

Тут місто “С”, а там “Северко”... Прага.
Зв'язок відкрито вже підпільним кодом.
Хай чистота сердець, посвята і відвага
Розбурхає стихію між народом.

Ми коду дріт розмотуємо радо,
І розтягаємо над селами й містами.
Дзвенять із нього гасла, наче шпади,
Почато вже, почато увертюру драми.

Цей ранок поляка струснув і не одного,
Бо з гасел стали людські ливоскоки,
А на землі дуднить тверда дорога.
“Северко”... “Прага” й міста “С” гарячі щоки!

1939

ДРАБИНА РІВНОВАГИ

Щаблі життя високої драбини
Повисли ув етерній площині.
Спинається хтонебудь в наші дні,
Щоб заслужити на ім'я людини.

Іде наверх, де бистрий вітер рине,
Співати гимни синій далині,
І щоб у мрійнім не згубився сні,
Магніт землі все тягне до долини.

Та забуття дороги — незбагнуті,
Вгорі бо вільність, простори нескуті,
Полонять серце буйним почуттям.

Драбина враз хитнеться в рівновазі, —
Нехай людина у своїй екстазі
З'єднає вишне з земним завданням.

1960

Другові Р. Володимирові

Як стрінеться рідна людина —
Душею, думками, дерзанням,
Увечорі світиться днина,
А дружби гілки — цвітуванням.

Немов поширюються груди,
Як лучаться руки теплотно,
І радість скресає усюди,
Де люди тужили скорботно.

Як слово ця рідна людина
Промовить ласкаве і щире,
Схиляє враз неба вершина
Блакитним дахом свої шири.

І так ми прямуємо в далі,
Направо й наліво проходим
Даруємо дружби коралі
Уст усміхом сяйно-погожим.

Знов лучимо руки з руками,
Бо вкупі — їх сила магічна, —
Спів єдності лине шляхами:
— Хай правда устане відвічна!

*
*
*

Замовкли місячні клярнети,
Як фуги коло почалося.
У снах не мрію вже про мети, —
Шолом втиснувся в брондз-волосся.

А духа панцер опанцерив
Опуклі груди, наче груші,
В думках думок — удар саперів,
Щоб гнівом снажить людські душі.

Дійшла до меж, де меж немає.
Великий луг в “Ордені” лугу.
І хто ж там в унісон гукає:
— Гей, пугу, браття, пугу!

1939

ПРАПОРИ БАТЬКІВ

У підземельній цій святині
Нам прапори батьки сховали,
Крізь браму рідної твердині
Пливуть причали і відчали.

Сини щоночі відмикають
Залізну скриню з прапорами,
Навкруг побожно укладають —
І мури щерблять молитвами.

Уранці на обличчях маски
Вони кладуть і десь відходять,
Незвидні, мов вітри без краски,
Поля все риють і скородять.

Безрадний з ними лютий ворог,
Він бачить тільки слід упертий,
Що наче вибуховий порох
Руйнує темне царство смерти.

Та царство смерти щирить зуби,
Не здавшись — устає драконом, —
Для лицарів не буде згуби,
Бож цілий край став кличним дзвоном!

**
*

Мільйонний... Я — швидкостріл мільйонний —
І кількістю куль, що гримнули з дула,
І лунами, що й супостата струснули,
Учора, нині, завтра — невгомонний!

Звідкіль моя скаля, стрільче, бездонна?
Із гриму смерти — у табір ворожий,
З фанфар перемог — у стріх огорожі,
І з духа твого, що мажорнотонний!

Мільйонний... Благословенням — мільйонний!
Ніщо ж не збило ще нас із постою,
Бо завжди удвох наступаєм у бою,
І тільки для слави Її корони!

1945

КНЯЗЬ ВЕРХОВИНИ

Убозство наше горде, — а в інших десь мільйони!
Метається Оріся, а в жилах кров холоне...
Ой, леле, не з морозу, холоне від зажури, —
Таж деякі людиська — без серця креатури!

Як ту “патріотичну” раз помочі прохала,
Безсоромно й глумливо... три центи надіслала!
О, рідна Земле, хто нам тих родить паразитів?
Ще й висмоктали б соки, немов вовки неситі!

Якось ключа Оріся від золотої брами
Знайшла, і вже весела — помежи вояками.
Ключі ж ведуть по стежці до Довбуша печери,
Та скарбу й там вартують — і Злидні і Химери.

Як ставлять барикади, бува і без причини,
Розбить їх помагає Дух Князя Верховини.
Отаман Довбуш добрий, не раз бійців рятує:
— “Ходім удвох, Орісю, скарби вам подарую!

Вже буде й на шинелі, на кріси і патрони,
Нехай у жилах кривця тобі більш не холоне!”
І Довбушеві вдячна Оріся тут за ласку,
А вояки питають: — “Чи дійсність це, чи казка?!”

Там, де родяться справжні герої,
Таїна, із замком на вустах,
Під вуалькою ходить густою
У соломою вкритих хатах.

Породільниці сціплюють зуби,
Щоб не звабив їх крик — гайдука,
На пошерхлі гарячкою губи
Ні краплини нема молока.

І богма чим сповить немовляток,
Голад живить, у ньому ростуть,
Вихор — ери нової початок —
Барикадами сковує путь.

Аж як їх розіб'ють до кончини,
Із жертovníка свята Весни
Вчують голос радий Батьківщини:
— Найрідніші мої ви сини!

1965

БЛАЖЕННІ

Блаженні ті, що вмерли у безсмерті,
Горівши полум'ям аж до кінця,
З їх поривів сердець п'янкої щертї
Нащадки будуть пити до щирця.

Вони розмножаться на Україні
І творчо формуватимуть віки,
Немов дуби, що вирости в руїні,
Та жолудями повні всі гілки.

Блаженне стократно жолудів насіння,
Іх вітер знов розсіє на полях,
Щоб велетнів дорідне покоління
Тримало високо свободи стяг!

ВІТРАЖІ НА ГРАТАХ

Знайшли “злочинця” в залізниці, —
Скули торбинку і дівчатко,
Лише підпільні таємниці
Їм не вдалось відкрити, з додатком

Імен кодованих у серці.
“Сурма” в торбинці не сурмує,
Що їде зв'язкова на герці
Аж під Говерлю. Щось міркує.

“Моя — торбинка!” — “Та бронзова?
Що еще вклadла панна втеди...?”
Шукає поліцай. Чудова
В ній книжечка — “Гимни Ригведи”.

— “В ензику польськім?! Прем'ер Бартель
Єст подпісани, як власьціцель?!”
“Сурма” й “Ригведи”... То не жарти,
Нюшить подвійний злочин “шпіцель”.

Та що прем'ер позичив книгу
Учительці дочки Целінки —
Сказав не треба. Хай веригу
Відслонить суд і дасть “оцінки”.

1938

Чи ж то завітло
У пільмі світло?
Чи ж то розгойданий повний колос?
Чи може кличе вже велета голос?
Напружуем очі, напружуем вуха,
Нічого не видно, бринить лиш муха.
Іван Вишенський... і той від Вишні
Мав вісточки пелюстково-ніжні.
О, скільки нам років при ржавих ґратах
Ще тужно чекати, себе гартувати?!

1937

СПРАГА

Хоч дуже пити нектар цей бажаю,
Ти почастуй ним друзів у в'язниці,
Щоб і вони, крізь мороки темниці,
Його хильнувши — вздріли світло Раю.

За мене не турбуйся, Боже милий,
Чи в чарці лишаться зо дві краплини;
Не пивши, бачу краще крізь хмарини,
Зміцняє спрага — духа творчі сили.

1943

Міста провулками — диносаври,
Знаки таємні на їхній скроні,
Стрибог лунко б'є у літаври —
Вісті з неписаних теогоній.
Все оживає на кличні звуки,
Камінь також бере участь в хорі,
З річки навіть співають шуки, —
Ой, чому ж я тепер не надворі?
Може людей вже потрібно в світі?
Ясно і радісно у просторі,
Вічність в єдиній згустилася миті.

1945

На кладочці Рай-ріки
Клякнули ураз зірки,
Перуть-перуть сорочки:
І місяцеві й собі,
Зелені, білі, рябі,
Рожеві та голубі.

Застукали праником
І з кладки стався пором,
На шибу спливли гуртом.
Тут в'язня просять: “прийми
Нас до тюремної тьми,
Сушити будем тоги ми”.

“Пождіть, я висушу сам
Теплом мого серця вам”,
Він дружньо мовив зіркам.
І глянув, — нема зірниць.
В подяку — із неба скарбниць —
Залишили сто таємниць.

1943

Надсилає скрипти Всеволод хоробрий,
Номіна “бельферів” він збирає сам.
“Ім не зраджу, де ти”, — пише друг мій добрий, —
“На поталу долі марно не віддам!
Як відбудеш “кару”... В Чехах так... чимало.
Політекономій... нехтувать не смій!”
Курс літератури я все цілувала,
А народів юра вже жую з-під вій.
Ще моря — мистецтва... Журналізму справи —
Організаційні... Хто ж то здумав їх?
В кут жбурляю книгу, що в реклям оправі,
Аж здійнявся порох від образ лихих.
Тихо... Враз почувся стук “морзе”. Це ж — Рома.
— “Що ж там за халепа? Чи не хвора ти?”

...Ех, як би всі знали, де немає втоми, —
В мітах стародавніх зверстуем світи.
Зброїмо себе ми, тільки не чужими,
Рідний дух стихії — нам нетлінний скарб,
Хоч ті рідні міти часто із тамтими —
Як термоз рушійний — для всесвітніх гарб.

1940

**
*

Хоча у серці кривава й глибока рана,
Я встану, як чути голос Сан Геміньяна.
Він про хоробрість наново творить легенду, —
Поете, її нікому не дай в оренду!

Нехай живе у собі й промінює всюди,
Де в кігтях рабства ждуть спасіння бідні люди!
Нехай свого шукає щастя-задовілля
У щемах болів, як поранить те довкілля.

О, друже, де ж хоробрости рідня й колиска?
Чи та любов, яку струмує Граля миска?
Чи й ти смієшся щасно, як трясуть страждання?
— “Хіба ж не знаєш? Залиш реторичні питання!”

Чи можна і мені додати щось, о барде?
— “Тільки якщо воно слуху небесного варте!”
Сан Геміньяне, хоробрість жертовно-прощення
Чей наче Господь — Божественна?!

Німують сіренькі мури,
Ще й вогкістю келія дише, —
Хтось руки у барвах нурить,
Вітражі на шпугах пише.

Не пише, та вишиває
Без нитки, без полотенця,
І грати враз окриляє
П'ять писанок, мов човенця.

Либонь, десь шукають порту,
А може й щедрости долі, —
О, хто ж їм бійців когорту
Для творчости вишле волі?

П'ять соколів у цей вечір
Влетіло сюди, за грати,
Взяли писанки на плечі,
Понесли в небес пенати.

Чи диво, чи лиш уява?
Там на Молошній дорозі
Плеяд нових світить лава —
У писанок метаморфозі.

1944

РЕЛЯТИВНІ КОНТРАСТИ

(З "Панчатантри")

Коли народи світу ганяють за красою —
Тоді й мерзоту знайдуть, що з нею в грізнім бою.
Коло добро в їх серці владарно множить добра,
Мов ніч перед світанком — конає злюща кобра.

Буття людей залежне від відчуття контрасту,
Бо довжину й короткість ми побіч мірим часто.
А низину й високість? Арбітр чеснот — зміряє.
А музику? — З акордів, що гармонійно грають.

**
*

Листи цензурує хтось там підступно,
І пляни кнує, що знищити лад,
Ще й самолюбно, а може підкупно,
Нам стріли отруйні шле не навгад.

Хоч в'язні випочують душу і тіло,
Щоб друзі повстали на волі святій,
Одне лицемірне та Юдине діло
Вбиває жертовних учинків рій.

Як довго ця "гра" потриває подвійна?
І хто так нечесно її веде?
Всевишній, чия то сійба лиходійна?
Громами яви нам, де вона, де?!

**
*

Опівночі... армія вмаршувала.
Кого ж вони привезли нам?
Тупоче, стихає, ще раз — із начала,
А тайну ніч закриває там.

Не спиться, не спиться до самого рання.
На ретязі часто ключі дзвенять.
На ґрати вже зірка сіла світання, —
Чи може б її про все розпитать?

Проміння в "П" вона укріпила.
Ні, неможливо, — а може й так?
"Перацкого бомба чиясь убила" —
Застукав уранці Мирон Козак.

ЖРЕКИНЯ БОГА РА

(З єгипетських мітів)

У туніці білій, з газелі очима, —
(Від світлого погляду в'яне Мара),
Йй душу, мов лотосу душу незриму,
Собою відвічний виповнює Ра.

Не лишить обранку Бог світу і неба,
Як схоче отруйна гадюка вкусить,
Меча подає, що створив їй із себе:
— “Сама ти подумай, що треба вчинить!”

Окутаймо в мову мовчанки ті сцени,
Де бій вирішав межі зла і добра, —
Народам доскажуть в кантатах надхненних
Джерела споріднені Ніла й Дніпра:

Чому то гадюка з верхів'я Судану
В провалля упала, забита в імлі...
І в храм тоді Ра ,ту жрекиню обрану,
Впровадив служити — на священнім шпилі.

Ушас, Індра і Суря...
Хто вони? Вам не присниться.
Дасть просвіщення буря,
Або й народня криниця.
Сома, ще й параміта?
Декому, ох, так далеко!
Чим остання зігріта?
Знаєш лиш ти, лелеко!

**
*

Вродився він наново, хоч уже
Змужнів під бірюзовим неба дахом,
Хоча зорив і вродження чуже,
Як думкою літав світами птахом.

Летить на галактичному крилі
Не вкучилося думці ані разу,
Бо знала: ще на вищому щаблі
Хтось вродиться з ядра її топазу.

І буде так родитись до кінця,
Поки жага не стліє пізнання
Усесвіту мінливого лиця,
Аж сам вросе у вічне проростання.

**
*

Перший день голодівки пройшов.
Другий — голод першого змолв.
Третій не стукав молотом до стіни,
Бож уночі наїдалися сні.
В четвертий — до юшки змушують нас...
Гетьте, гетьте “рудих”, поки час!
“Або що? Оне політичне теж!”
Зневаго, зневаго із пекла меж!
Ще день голодівка триває знов,
П’ятий нарешті зневагу зборов.
Ми zostалися без ворогів, —
Пішли вони, пішли десь до чортів!

1939

**
*

Де ж моя близняча є монада?
Друг чи подруга, чи хтось обраний?
Пам'ятаю: ми горіли, мов лямпادا,
З неба впавши в грудочку поляни.

Соняшник, що там живив коріння,
Нас вдихнув любовно на світанні,
Пелюстки із нашого проміння
Нанизавши довкруги крисані.

В нім жили ми, з'єднані плечима,
І щасливі у такому обнятті,
Хоч не бачили себе очима, —
Два вогні — в однім вогні крилатім.

Як забути? Грім, сумної днини,
Соняшника й нас тоді (о, пробі!)
Нагло розчахнув на половини...
Чом, монадо, зникла ти в жалобі?

Де ж тебе у світі ще побачу
Я в реінкарнацій вічнім колі?
Чи знов злучимся у близнячу
Одність, поборовши примху долі?

РАДІСТЬ

Як радість шукає людини,
Запрошую в душу мою,
Вона ж бо на спомин гостини
Симфонію грає свою.

Та радість на зміну хвилинку
В тюрмі спочиває й вона,
Вслухається в часі спочинку,
Як грає душевна луна.

**
*

Як дивно... В Подебрадах, штовхнувши попід стінку,
Відкликали, як з уст ти повитирала шмінку,
Щоб стати перед смертю природно, без прикраси.
О, боротьби примхливий, жорстоко-грізний часе!

Вітеслав, що у “службі” — до Еріки: — “Не винна!
Вона знайомка з курсу і чесна, мов дитина!”
Та винна чи не винна, але була готова,
І враз тернисту стежку завіяла полова.

Ти Еріці й не годна подякувати за “ласку”,
Бож як то зодягнути лице у фальшу маску?
— Всевишній, нащо шмінку я з уст повитирала?
Чи так з ганьби убивства чужинку врятувала?

1945

**
*

Гурра! Виходимо в життя, бурхливий кратер, —
Карпатські гори будуть нам за рідну “Альма Матер”.
Жорстока ти була, тюрмо, не знала милостині
Для бунтів непокірних душ — у камерній ясині.

Ненавиділи ми кліщі й льоди твого “обняття”,
Коли мечі питань катюг провадили в розп'яття,
“Теорію” практично ми здійснили, мов на варті,
Не зрадивши імен бійців, отих на вражій згуби карті.

Вітчизні упадем до ніг в любовному поклоні,
Як завтра “Декалог” в бою знов стиснемо в долоні,
Доказувати його в словах не схоче той із хистом,
Хто присягнув, палким життям, стать “Декалогу” змістом!

1945

РІДНІ СВЯТЦІ

ВІННІПЕГОВІ

Вінніпегу! Із творчої праці —
В тобі дух оселився мозаїки націй,
Він буяє в думках, він лопоче у стягах,
В них твоя, дружне місто, надійна спрага!
Будь здоров і будь юний надалі,
Хай Господь збереже від печалі
Всі майбутні твої покоління
І свободи рясним обдарує цвітінням!
Як би ж ворог з'явився в троянських конях,
Із ярмом для тебе в нахабних долонях,
Не впадеш! Скличе зов піонерів у лави
Вояків-синів твоїх бравих!
Вінніпегу! Ти в Манітоби столітті
Від Шевченка прийми у привіті
З “Кобзаря” наснажного Євшану —
Українців любов і пошану!

**
**

Чи тоді снів Єлиняк і Пилипів у пуші,
Хто на Поділлі обрав їх з народньої гуші?
Декому хочеться на заробітників кладку
Про тих героїв пресвітлу провадити згадку.

Знали і відали славні мужі-піонери,
Нащо їй кому в чужині відчинялися двері,
Знали тому, що Дух Нації знав, чиї груди
Повні вщерть ним і хто здібен сотворювать **чуда**.

Він, тільки він, викликає таких, що відвагу
З нього черпули, немов невичерпности брагу,
І перелляти в нащадків зуміють велично, —
Хай оновляється Нації Дух віковічно!

1963

**
**

Як увійшли народи в простір,
Де ріки плинуть, мов дзеркала,
Вони не образ їх і костур,
А тільки думи відбивали.

Відомо ж рікам, що в тих думках
Є повинь барв, мелодій тони, —
І як їм враження у шумах
Не виспівать — на творчі зрони?

Споріднені ества привітно
Стрічаються на спільних ходах,
То й думам людським не саїтно
В криштално-чистих буйних водах.

Сент Лоренсе, Саскачеване,
Ред Ривере, Мекензі та Оттаво,
Чи здібні ви відчути й рани,
Що мій народ зазнав на полі слави?

ВАНЬКУВЕРСЬКІ ГОРИ

Гук водоспаду будить тишу
Покіль ще зійде зірка рання, —
На серця сторінках запишу
Гарячі спалахи світання.

Із серця — кольором любови —
Вкраплю вітраж на вікна людям,
Щоб як устануть в день обнови
Жвавіш ім серце билось в грудях.

А відблиск соняшно-рожевий
Впаде з очей на сині гори,
Неначе пояс стомилевий,
Любов'ю злучить ці простори.

Країно красна й верховинна,
Хоч хліба обмаль нам даєш ти,
Та з сонця джерела невпинно
Для серця жар — до решти.

1961

КАШТАНИ

Значев'я, під склепом блакитної просині
Уздріла я брондзу багатой осені:
Каштани свої поскидали монети
І хлопці збирають їх швидко в кашкети.

Не знають сердеги, що згадую Київ,
Та інший в каштанах його бачу вияв,
Бо звуки падіння монет не ті самі
Що там... у природи освяченим храмі
Співають про сонце і зорі хороші,
А ці — про крамницю й надію на... гроші.

Проте — я безмежно люблю цю картину.
Каштани... Ой, хлопці, пождіть хоч хвилину,
Хай міст піднесу я із думки в просторах!..
Чом хлопці здивовано: — “чи ти не хвора?”

1950

МОЛИТВА

О, Господи... почуй, хай брат мій посідає
Праворуч — хату й лан, ліворуч — хай сестра,
Я мушу йти туди, де спокою немає,
Де інша міра є для сутности добра.

Не дай спочину Ти душі, як пнеться вгору,
І не дозволь на мить зневіритись думкам, —
Терниста путь путей зміцняє непокору...
Іду свідомо я, бо щастя жертви — там.

Я знаю, що творить посвятне те багаття
Із себе буду все, поклавшись на вівтар,
Та з попелу нове спалахує зачаття,
Розбризкує в далінь живий молитви жар.

О, Господи, як би внизу забули люди
Служити у ділах — Тобі і Вітчизні,
Нехай молитви крик звідтіль торкне їм груди,
Немов меча удар, що гартувавсь в огні!

1965

ПЕРЕЗВА

Почуйте, з Канади до Києва лине
Болюча скарга, мов рана:
— Вже три покоління зросли з родини,
І нехтують мову, хоч не в кайданах!

Чом до Канади з Києва вісті
Летять і сурмлять до кожної хати:
— В тюрмі гайдуки нам замкнули двісті,
Та мова розрізує вістря грати!

Народе, хто відповідь дасть на питання:
— Чи краще слухняно йти взустріч смерті?
Чи ліпше в неволі, щоб із повстання
Розбризкались рідної мови щерті?!

**
*

Добрий день, далечині мої синьоокі!
В час безсоння і творчої тиші нічної
Вас вінчаю із небом, що сонця потоком
Вдень голубить обличчя землі дорогої.

І прибажно до серця й земля пригортає
Верховіттям дерев — неба серце незглибне,
І вони собі так думи й мрії звіряють,
І ніколи ні одна в просторах не згине.

Знать хотіли б ми кого щиріше хто любить,
Чи земля — небесонька, чи небо — землицю?
Про священну любов не розтрубляють губи,
Тільки вітер вістує у паху живиці.

Добрий вечір, близині, і ви, синьоокі!
День зірчастою хусткою вкрився князівни, —
Небо в землю роси всякло морем глибоким,
Шпиль гірський вже пліднить, що йому буде рівний!

1966

МІСТЕРІЯ

Як то сталось? Нині, уночі,
Межи скелями і над ярами,
Наче хтось душі подав ключі
До невидної країни брами.

В брязкоті — мелодія октав.
Кобрий тон — містерії прологом?
В час душі злітання поставав
Дивний діялог її із Богом.

Прислухалася словам вона,
Хоч вони не мали слів звучання,
Бо душі лише ключів луна
Відповідь давала на питання.

Зміст розмови в вірші не вмістить,
Як зілявся дух із повнотою,
Як у щасну й незабутню мить
Світ обняв і нею і собою.

12.9.1966

РІДНІ СВЯТЦІ

Хто ж ці ізгої? З віч промінує
Чар поліхромії, в ній вирує
Вічна стихія, духа літопис, —
Угнова рідний храму стінопис!

Дехто чернозем взяв до хустини,
Ніби наочний знак Батьківщини,
Але в очах, що дзеркалять тугу,
Угнівці нам принесли — потугу!

Гляньмо в повазі, це ж не омана,
Та архитвори — мистця Дам'яна,
Предків високих святі ікони, —
Ім ти, чужинче, не скинеш корони!

Нестор, Шашкевич, король Данило
(Аж задуднів від героїки крилос!),
Батько Тарас, Мазепа, Вітовський,
В групі народу — щедрій Жуковський!

Рідні святці, у крові та кості,
Благословіть нас із високості,
Як ми стаємо ниць, на коліна, —
Чей усміхнеться Ненька єдина!

МАТИ ПІОНЕРА

В цьому малюнку — вигук знадвору.
Лається ворог, в соняшну пору,
На піонера, що мов Новаліс
Перший фолкльором оживлював праліс.

Лається ворог, той із півночі,
Він піонерові б виколов очі,
Все нам загарбав любе й уроче,
Ще йому мало, бо й душу хоче.

“— Мое першенство, моя культура,
Ти споконвіку мій вірний джура!
Нема й не буде синів, що вроду
Славили б здуманого народу!”

Ой, не стерпіла зневаги мати,
Вийшла з-під стріхи писанки-хати,
І стала в пісні серця до бою,
Аж світ здригнувся, загув луною.

— Я, його мати рідна й єдина,
Голову радо віддам за сина,
Віддам під топір, як йому й палець
Схоче відрізати ворог-зухвалець!

Зрубай, тиране, як я співаю,
Сина ж достойність так прославляю,
Не тільки сина, та й України,
Що з купині тут — на Всесвіт лине!

1968

ХРАМ ТАЇНИ

Олені Телізі

Як не втихав рішучий стук
Твердих поетки рук,
Відкрилось Нав'є... Душі воїв
Там Бог безсмертям удостоїв.

Хто раз переступити зміг
Святої таїни поріг —
Забути мусів про дочасне,
І думати про вічне й красне.

Вогнем вогню запалахтів,
Учасником зробився див,
У світ вертався у намисті,
Де лиш об'явлень — благовісті.

Від брязкоту його навкруг
Тут оживав народній рух,
Спахали з попелища мрії —
Священні іскри віри і надії.

Із рук, із їх ятренних ран,
Лунав крицевий зов кайдан,
І мов ріка, від криг розкута,
Народ зривав неволі пута.

Який Поетки був кінець?
Чи Бог їй дав життя вінець?
В лицарськiм "Ордені Відваги"
Її душа — вершок звитяги!

1965

КОМАНДИР СТЕПАН ХРІН

Пекельні ночі — в бункра за плечима.
На варту чергова виходить зміна.
Вмістити не зуміє ритм і рима
Геройських подвигів Степана Хріна.

Такий, як він, раз родиться в століття.
Тривожний час, а в серці щасний спокій,
Бо знає командир — його поліття
На вояків блакитно й карооких.

Він піде з ними стріти грім ворожий,
Де сам обрав вершок найвищий в цілях,
Але хто думать про прощання може,
Коли гостює в мрії — доня Ліля?!

Поклала на очиці дрібну руку,
І командир — немов у себе вдома.
“— Шукай мене, татусю! Ку-ку, ку-ку!”
Мій раю, чом почалась там Содома?

Пробився командир на верховини,
За ним услід зозуля ще кувала...
О, де ж ти, Лілю? В батька роковини
Тебе за нього я б поцілувала!

1965

КАЛИНА Й ВОДА ДНІПРОВА

Немає ріки, навкруг тільки скелі,
І шуму не чуть галуззя калин.
Дощем протікають бараки схилі,
Як образ недолі між цих долин.

З бараку голос розлігся в безкрає:
— “Води принесіть із Дніпра мені!”
Цить, серце, цить, таж син умирає,
Вже смерть упокоїні творить пісні.

Тифозна гарячка спалила губи,
Блощиці із стелі падуть на них,
А мати: “— сину єдиний і любий,
Коби хоч надворі вихор затих!”

— “Галузку хутчій принесіть з калини”, —
Маячить у сконі син її знов;
Враз мати побігла з відром в долини, —
Як воду й галузку здобуде любов?

Та голос почувся у мряці сірій,
Подібної горем матері їй:
— “І мій син Юрко стільки літ в Сибірі
Вмира й оживає за нарід свій!”

Вертає з відром до бараку мати,
Що повне по вінця ліків живих,
Калину несе, щоб синові дати,
І вихор надворі раптом затих.

Не в'яне галуззя рясне калини,
І не всихає Дніпрова вода,
В синах, що з безсмертя живуть України —
Зростає і міць її молода!

1960

АЛЛІ ГОРСЬКІЙ

О, мисткине у бравій когорті Тараса,
Він, тільки Він, сьйкого вітражу окраса,
Прометей, без вади, мужній народу геній!
Розкажи нам, кого, ніби зерно у жмені,
На вітражі до серця Тарас пригортає
І народ це вчинить завзиває?
Чи тебе, мисткине, чи тую Оксану,
Незагойну серця глибоку рану?
Чи, може, Оксана й ти — одне і те саме?
Відновім, відновім і вітраж і рами,
Щоб любов Прометея до меншого брата —
Підійняла когорту на супостата!
Чей колись і в рідній, вільній святині,
Весь народ знайде місце — Тараса жрекині!

НЕЗАБУДЬКИ

Там незабудьок у долині
Новий цвітує рій,
Палають квітів очі сині —
Злотистим сьйвом мрій.

Співає синява зірката,
Струнчастий стебел стан:
— “У край іде весна крилата,
Мов сонця — океан!”

Дівчата й хлопці вже юрбою
Прийшли і воду ллють,
Собі кивають головою
І зиркають на путь.

Чи тінь якогось чоловіка
За ними не бреде?
Буває й чоловік-шуліка...
Не слідно там ніде.

Навіщо ж квіти підливати?
Могли б і так рости,
Та в кожній кільчиться багатий
І зміст і зов мети.

Хтось каже: — “Друзі, під землею
Сплять рідні вояки,
А незабудьки понад нею —
Мов наших дум — думки.

1961

РІЗДВЯНИЙ СПОГАД

Світлій пам'яті Лесі

Мигтить різдвяна зірка із вершини
І будить спогади з юнацьких літ,
Я знов шляхи верстаю Буковини,
Хоч поміж нами — непрохідний світ.

Хай про красу твою, духмяний краю,
Об'явить шум і буків і сосон,
Як ти мені галуззями розмаю
Схиляєшся привітно до вікон.

В долині бистрий Прут біжить в розгоні,
А шум його і взимку є дзвінкий,
З ним у трембіти гірськолуннім тоні
Єднаються і вітер і пташки.

На березі, немов лебідка, хата,
Он чепуриться в дзеркалі води,
Гукає мати: — “вже надходять свята,
Гей, дочко, приготуйсь до коляди!”

Чи хтось із нас тоді не веселився?
Довкола сніг, як лебединий пух,
У хаті ясно, Божий Син родився,
Пахтять дванадцять страв, сінце й дідух.

Дві дівчини, з волоссям пелехатим,
Що в дружбі не зазнали манівців,
Угору йшли рідні колядувати,
Де мов ялинка — сяють Чернівці.

Чом часом смуток — з радістю упарі?
Чом сонце часом — під габою хмар?
Таж рай мій у воєнному пожарі
Занапали табуни “татар”!

Моя душа не раз тебе згадає,
О, незабутня Лесю, де ти? Де?
В долині Пруту цілий край ридає:
— Її застрелило Н.К.В.Д.!

В снігу, при сяйві зірки, ще донині
Парує слід багровий, тепла кров, —
Твердиня це лицарської святині,
Тут невмирущі — вірність і любов!

1960

ПІСНЯ УКРАЇНИ

(Після концерту одного хору)

Я пісня — орлиних гір і степів України,
Шумлять в мені ріки й живий гуркоче борвій
Про тюрми, концтабори, слово закуте й руїни,
І сурми взивають повстанців нових у бій!

Та вишивками мене зодягнули шакали,
І причепурили в барвні намиста разки,
Звеліли, щоб я про рай на землі щебетала,
Хоч затискаються грізно мої п'ястуки.

Щебечу, як гіркістю вщерть наповнені груди.
Чом ви квітками естраду встелили мені?
Не вірте моїй згвалтованій пісні, о люди,
Послухайте правди, що скрилась в її луні.

— Я пісня орлиних гір і степів України,
До вас і з кліщів я прорвалась ярма
Над тюрми, концтабори й рідної мови руїни,
Як дійсність жорстока, де щастя й волі нема!

Луну мою ви передайте дзвінко піснями,
Народів сумління збурхуйте в лютій добі,
Звіщайте лиш правду, мов ріки звільнені з тами:
СИНИ УКРАЇНИ — В НЕСКОРЕНІЙ БОРОТЬБІ!

1968

ЛИСТ ДО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

*1. 9. 1722

Григорію Савичу, голубе земно-небесний,
Верніться до нас і подайте свою благодать!
Ваш творчий голос величний, дивами чудесний,
Не відає тонів, що смерті носять печать.
Заграйте, заграйте у тії воскресні дзвони,
З яких запалають простори і небеса,
Щоб на Божественність чутливі, з дуба корони
Затьохкали й соловейки: “Ах, тож — краса!”
Чи чуєте ви, Григорію Савичу милий?
Вже й Україна вторить в унісон,
Вона ж, як і ви, не терпить кургану-могили,
Йї смерті нема, та був тільки духа пробудний сон.
Григорію Савичу, гляньте, як ваші обнови
З дорідного зерна скрізь розростаються до колосків,
Вітають вас дочки, сини й матері-удови,
Пізнавши по неповторному голосі голосів!
Народ благає: — “Явіть, що надходить потоп зміїний,
А героїзм священний велить проляти серця кров.
Григорію Савичу, філософе й лицарю дужий України,
З нас викресіть знов палку ненависть і любов!”

ЛІНКОЛЬН

(З Е. Маркама)

Люди не бачили чуда в ту ніч
Перед роками стома. Не блищав там
Знак над каюти низькими дверми,
Де ні віконця — для зір мерехтливих.
В жолоб дитину поклали батьки,
У найскромнішу колиску, крім ясел
В бідній стаєнці, що знав Вифлеєм.

Знак не блищав, та в годину тривожну
Скликали раду ехидні чорти,
Вчувши зближання епохи героїв.
Грізні три долі післали туди,
Щоб побороти небесну Дитину:
Вбогість блаженну, що в'ялить надію,
Та й безпросвітність, що духа вбива.

Ві працю

З посміхом підлим прийшовши до хлопця,
Пильно слідили всі кроки його,
Юність скули й на життя зазіхали;
Він же собі їх примусив служити!
Так у змаганнях із Долями виріс
І запалала в нім сила могутня,
Наш бо Господь, на Якого раменах
Всесвіт лежить, — юнака полюбив.
Голос шукав Він для цілі своєї,
Голос, що вітру сурмою б лунав:
Словом свободи до серць, що завмерли,
Словом, якого чекали віки!

Вирізьбив Бог у пралісі мужа.
Він там у тиші блаженній зростав,
Вільний з культури і креда одіння,
Сам і відважно до цілі ішов,
Як Міссісіпі до моря причалу.
Гряні всі спалював духа вогнем,
Де ж не було ще доріг, мов стихія,
Він прокладав там дороги нові.

Першим учителем милим для нього —
Плуг, серп, коса і сокира були,
Мудрість давали практично-життєву.
Генія ж духа його, мов орла,
Гін окрилив і підносив далеко,
Щоб відживлявся хлібами книжок,
Спрагу — в джерелах думок — заспокоїв.

Пильно зглиблявши у людських серцях
Скриті сторінки — сльозами політі,
Де жалюгідна неправда й обман,
З усміхом вмів тоді всіх зустрічати,
Бачити все і з любови прощати.
“Хибу” єдину, ту “хибу” й Господню
Мав лиш таку: зло поборов він — правди законом!

1961

П О Е М И

ЄВШАН

(Поема — Легенда)

I.

Серед прерій, у Канаді,
Де у соняшній обладі
Стигне золото пшениць,
Пахне медом від пашниць,
Повно там легенд донині, —
Ще й живуть у тій країні
Українські фармари,
Мов вельможі — у добрі.

Кожна фарма там модерна, —
Сіють-жнуть машини зерна, —
Де йшов пішки піонер —
Авта мчать уже тепер.
Всі будинки дерев'яні
Замінили там цегляні,
А кожухів “не видать”, —
Десь музеї чепурять!

В одягах міських селяни
Щонеділі, мов прочани,
Дружньо сходяться в церквах, —
Дякують у молитвах
Богові за світлу днину,
За привітну цю країну, —
В часі ж лихоліть страшних
Пригорнула радо їх;
Наче тітка рідна й добра,
І багата і хоробра,
Землю дарма роздала,
Влаштуватись помогла.
Всі народи поважає
І плекати дозволяє
Звичаї й пісні свої,
У громаді і в сім'ї, —
Хто ж, мовляв, їх не забуде,
І Канаді вірний буде!

Чом же людям у церквах
Туга в'ється ув очах,
Які співають гимн до Бога?
Рідна ж бачиться дорога,
Як благально — там вони:
— Україну нам храни!
Потім п'вагом виходять,
По просторах зором водять...
Політичні новинки,
Наче хліб'яні скибки
Поміж себе розділяють,
Пан-Отця поздоровляють
І роз'їдуться домів...
Шлях від авт аж задуднів!

Над Червоною Рікою,
Під небесною габою
Красна хата межі нив
Гідна власність — Байраків.
Тільки б Господа хвалити!
Виростали милі діти,
Аж п'ятірко!.. Та щемів
Гострий біль в серцях батьків.
Їхні ж діти — рідну мову,
Нашу прадідну й чудову,
(Пригадати не боюсь!)
Не вживають вже чомусь!

— Горе нам! — жалілась мати. —
Де б то дітям міць дістати?
Таж ми вдома учимо,
В “Рідну Школу” їх шлемо,
Ще й до СУМК-у... Лиш — Тарас,
Вдався старший хлопець в нас!..

Батько глянув на ікону,
В горю — Божу охорону,
А під нею в хаті цій
Висів ключик золотий.
— Де ж та скринька (до дружини
Він сказав), що з України

Мій дідусь колись приніс,
Наче скарб — у дикий ліс?
В ній Євшан, чарівне зілля
З Краю Рідного довкілля;
Хто ж понюхає Євшан —
Злюбить гори, степ і лан,
Рідний нарід, мову рідну,
Там — закуту, тут — свобідну,
Та й не буде добробут
Духа в'ялити нам тут!

— Справді, справді (хутко — мати),
Де б то скриньку відшукати?
Таж хатинонька мала
Погоріла нам до тла,
Ключик лиш zostавсь на згадку,
Дорогого скарбу-спадку...
Може б ми туди пішли,
Тую скриньку віднайшли?

Голос враз почувсь відважний,
Що про подвиг снів звитяжний,
Наче прапор злопотів
І в сурму хтось засурмив:
— Тату, мамо, я готовий
Відшукати скарб чудовий
І в руїнах, вірю, там
Відкопаю скриньку вам!

То стояв на тлі кімнати
Їх Тарас — орля крилате,
Що скінчив п'ятнадцять літ.
Гей, таким належить світ!
Забагрилося обличчя,
З віч блакитних — мрій величчя
Сяйвом жевріло... Їх син
На хоробрий рвався чин!

II.

Покотились дні за днями,
Наче хвилі понад тами,
А в родині цих селян
Тільки й мова про Євшан.
Мати, як буває, мати
Не вгавала сльози ляти,
Батько ж гордо думав так:
Син мій старшенький — козак!
Та молодші сестри й браття
Всі покидали зайняття
І шептались: “Ой, не вір,
Бо Євшан — уяви твір”!
Що уяви й мрії сила
Надихає нас до діла,
Як наспіла їх пора —
Ще не знала діввора.

В час погожий, в час вакацій,
Як пахнуть квітки акацій,
І природа вся — жива,
Як зближалися жнива,
Вістку про Тараса мрії
Рознесли там вітровії
Ген довкола, на фармах.
Людам радість ув очах
Сяла — прояснивши й лица.
Дехто ж думав: “ет — дурниця”,
Пальцем на чоло вказав,
З хлопцем щось “не те”, мовляв...

У наплечник подостатком
Вклавши хліба ще й з узятком,
Хлопець нагострив рискаль,
Аж блищала срібна сталь.
Круг наплечника, мов друга,
Коц сувоєм звивши туго,
Причепив рискаль навскіс,
Начебто рушниця-кріс.

Вранці, ледве-ледь зоріло,
Як в ріці купав він тіло,
Мати батька, сам-на-сам,
Умовляла слізно там:
— Автом підвези хоч трішки,
Щоб сто миль не йшов він пішки...
Звісно, мама в труду мить
Хоче дітям полегшить.
Батько ж круть-верть головою:
— Таж Тарас іде до бою,
Хай навчається в житті
Гартуватись на путі!
Нащо ллеш намарно сльози?
Як знеможуть сина грози,
Там батьки мої раді
Помогти йому — в біді!

Хлопець увійшов до хати
Найдорожчих попрощати
І стиснув ще й обіруч
Золотий на цвяху ключ.
Двері рипнули востанне...
В небі сонце встало ранне...
Мати — вслід: але вважай!
Батько ж: Боже, помагай!

III.

Вже Тарас пройшов три милі
В вишитій сорочці білій,
(Хоч і свято в ній стрічай!)
Сам бадьорий, як ручай.
Простір мірять очі сині
І шукають в далечині
Друга, що б хотів іти
З ним до сяйної мети.
Крил додавши він до кроку,
Дивний шум почув ізбоку...
Чи вітрець ото прудкий?
Ні, то бистрий шум ріки!
Глянув у криштальну воду,

Що його відбивши вроду —
Гналась далі навпрошки,
Через прерії й гайки.
І здавалось — два хлопчини
Впарі йдуть цієї днини,
Наче близнюки- брати,
Дітвора — Євшан знайти!

Хто ж навпроти в зелен-лузі
Витягає руки в тузі?
Чи то мама — чи сестра?
Зупинитися пора!
Ах, кріслатий куц Калини,
Символ-образ України,
Мов шепоче в день ясний:
— Сину рідний, дорогий!
Притуливсь Тарас до неї,
Мов до ненечки своєї
І з любов'ю мовив їй:
— Ти журитись більш не смій!
Заки осінь тут наспіє
І твій овоч заяскріє
Прийдуть діти у юрбі —
Поклонитися тобі!

Як пішов уже хлопчина,
Покивала вслід Калина
Буйним гілки вахляром,
Мов смарагдовим платком.
Простір шириться по обрій,
А на нім Тарас хоробрий
Пісню козаків веде:
— Гей, на горі Січ іде!..
Раптом чує — хтось гукає,
За плече його торкає...
Оглядається — мана! —
То лиш голосу луна!..

IV.

Тут Андрій живе в долині
З матір'ю в малій хатині...
Батько згинув на війні...
Піде він — чи скаже: “ні”!
В небо глянув наш хлопчина,
Де з'явилася хмарина,
Хмарки ж три за нею вслід
Водять дивний хоровід.
— Може це мені від Бога
На дорогу — остомага...
Так СУМК-івець міркував,
Та в полон журби не впав.

Біля каменя-печери,
Де спинялись піонери,
А тепер поріс пирій,
Ждав Тараса друг Андрій.
— Я не можу йти з тобою...
В Вінніпег ходи зо мною...
Там за працю фабрики
Платять денно — п'ятаки!..
За зароблені ми гроші
Купим “байсики” хороші...
Зарік, як заспіє лан,
Ми поїдем — по Євшан!
Ой, нам серденько сумує,
Побратим як розчарує,
Та Тарас, хоч був юнак,
Все поводивсь, мов козак.
На простеленій ряднині
Спав до рання у ясині,
З'їв що мав і — до мети,
Дорогий Євшан знайти!
Не стрічав ніде людини,
Бо бічні верстав стежини
На левадах і гаях,
Щоб скорочувати шлях.

Гарно ж довкруги у гаї,
Буйний вітер повіває,

До сосни щось клен шумить, —
Солодко було б спочить!
Бджілка одне на лілеї
Нині мед збирає з неї,
Мов Тарасові бринить:
— Спробуй ти медок цей пий!..
Пахнуть зела, конюшини,
Мов шепочуть до хлопчини:
— Нюхай, нюхай наш дурман
І забудь про свій Євшан!..
Ще й пташки над ним чудові,
У мелодії шовковій
Свій видзвонювали спів,
Що дзвінкіший людських слів.
Вітер теж, пустун простору,
Перся всупроти й суворо,
Мов до вух йому гудів:
— Ти — куди? Вертайсь домів!..

Хлопця зі шляху збили
Ці спокуси; він щосили
Проти вітру, скільки міг,
Поспішав, бувало й біг.
Звечоріло... Боже, Боже,
Вже юнак і йти не може,
Почорніло ув очах,
Впав знеможений в лісах.

V.

Це ява... чи може сниться?
Вишивками тут світлиця
Причепурена. Тарас
Сів на ліжку в ранній час.
Вже його бабуся чаєм
І обарінком вгощає,
А дідусь із чар-зела
Варить мастку до чола,
Згоїть хоче рану хутче...
— Ох, знайшов тебе я, внуче,
Як на камінь ти упав...
Він турботно прошептав.

Мило й гарно гостювати
В затишку старої хати,
Та явив Тарас якстій
Про свою їм мрію-мрій.
Дід зрадів: “я ж пам'ятаю,
Як мій батько в Ріднім Краю
Укладав, мов талісман,
В скриньку ковану — Євшан.
Пахощі його нетлінні
Помогли б нам у чужині,
Та (на жаль!) на фермі тій
Вже тепер домує змії”!..

— Змії?.. (Хлопчина став на ноги).
Скільки миль мені дороги
Що зосталося пройти?
— Двадцять п'ять... Бадьорся ж ти,
Хоч трудна бійця дорога,
Та солодка — перемога.
От, коли б молодший я,
Почвалав би й без коня!..
А бабуся симпатична,
До важкої праці звична,
Додає: “і я тобі —
Помогла б у боротьбі”!

Мусів хлопець три дні ждати,
Щоб для тіла сил набрати,
Ще й навчивсь від діда внук
Бойових, несхибних штук;
Всі історії цих прерій,
Повні дива і містерій,
В душу й серце він прийняв,
Мов у них сам участь брав.
А старі, за власні межі,
Провели, де наче вежі
Клени, лісу чотарі,
Стежать пильно пустирі.
Тричі внука там хрестили,
Гострість рискаля справдили
І дивились довго вслід —
Горді хлопцем баба й дід.

VI.

“Гомстед” ось лежить облогом...
Перешіптуються з Богом
Многолітні струни трав,
Як то прадід ліс рубав.
Велет межи земляками —
Рвав дерева він руками,
Теж і корені тверді,
Бож машин не мав тоді.

Хлопець станув серед поля:
— Тут же пахне справжня воля
І вчуваються мені
Предків гомінкі пісні.
Мерехтіли пречудові
Сорочки їх вишивкові,
Мов Вітчизни квітів рій
Процвітав на площі цій.
На весні вони у танці
Дажбога вітали вранці,
На Купала ж іскор жар
Линув з піснею до хмар.
Діти їх вінки на воду
Кидали й питались броду:
Чи ми зійдемося в житті,
Чи заблудим на путі?

Всі дванадцять, завзятуші,
Мов апостоли — із пущі
В простір чужини пішли,
Як учителі й послі.
Боронили прав народу,
Бо з тираном — за свободу —
В Ріднім Краю бій не стих.
Внуки йшли слідами їх!
А правнуки?.. Враз хлопчина
Вгледів місце, де хатина
Стліла. Згарища й пісок
У малий зляглись горбок.
Звечоріло... Понад ланом
“Гомстед” оповивсь туманом,
Та на тлі колишніх пущ —
Зашумів Калини куц.

Знов Тараса ця вітає,
Дружньо руки простягає
І — бадьоро: “сину мій,
Ти боятися не смій”!
Як на землю ліг хлопчина,
Похилилася Калина,
Затишний створивши дах, —
І заснув він на полях.

VII.

Хто ж удосвіта в долині
Походжає-ходить нині?
Піонера це правнук
Рискалем стук-стук, стук-стук!
Тут копає, там копає, —
Може скриньку відшукає.
Рие землю — та дарма,
В ній, либонь, її нема.
Враз із звалищ засичало,
Іскрами сипнуло жало...
Певно змії... шепнув юнак
І озвався до нього так:
— “Не допоможе тут сичати,
Проти мене, супостате,
Стань по-лицарськи на прю,
Я ж бо чесністю горю!”
Та потвора ця накрила
Весь горбок вагою тіла,
Лють їй прискала з очей —
Він злякається ачей.

Наш Тарас дідуся раду
Пригадав: “відважно ~~встаю~~ *к'раду*
Ти прицілюйся рискалем,
Мов козак в бою мечем”!
Змії же передком штурмує,
Маневрує і хитрує —
На держак обвитись вмить,
Руку хлопцеві вкусить.
Піт облив Тараса чоло,
Та в душі не похололо.

Скочив зліва й на держак
Закрутив хвоста хижак.

Гордо засичав зміїще,
Передком піднявся вище
І стрибав цей супостат,
Наче вправний акробат.
Леле, леле, вже між руки
Пнеться голова зміюки,
Спритно ж рискалем завчас
Відчахнув її Тарас!
Полетіли іскри з криці,
Як рубнула верх землиці,
А крізь щілину горбка
Скринька блиснула саяка.

Піт обтер юнак на скроні,
Молитовно склав долоні
І промовив: “друг Андрій
Більш не буде кпити з мрій!
Слава Богу й Україні,
Що знайшов я скриньку нині!”
Та полями — через ліс —
Між дітей Євшан поніс.

10 - 11.X.1965.

ГОРА ЦЕЦИНА

I.

Гора Цеціна завжди в пам'ятку,
Бож там роки дитинства провела я,
Там рвйним вітром стежечку витку
Перелітала влітку юна згряя,
А гомін такту кроків нашвидку
Відлунювала далечінь безкрая,
Мов ритм імен: Лариса, Рая, Гнат.
Цей друг очолив наш "тріумвірат".

II.

Міцне галуззя, мов орлині крила,
Понад руїни замку на шпилі
Підносив дуб старий, якого сила
Снагу черпала із ядра землі.
Мені ж забути в чужині несила
І дуба шум, і радість, і жалі;
Таж людям він сторіччями невгавно
Співав Цецини епопею славному.

III.

О, велетню, як ще живеш — поклін
Я шлю тобі з далекої країни!
Прозрадь же тайну: чом ти — син долин —
Самітно вийшов на вершок Цецини?
Чи зором обійняти із вершин
Хотів янтарний простір України?
Чи може там смерічку покохав?
Чи терем в битви час обороняв?

VI.

Гей, тереме, твердине пречудова,
Тебе я бачила лише у снах.
Нема у словниках такого слова,
Щоб змалювать красу в октав рядках!
Була ж мелодії легенд основа
Гуцулці Василині ти в піснях,
Вона ж, виховниця, в думок початок,
Мені вілляла щедро їх узяток.

V.

Король Данило терем збудував,
Як дар соборний зелен — Буковині.
Його державнотворчий голос прав
Народу серце збурхує теж нині,
Щоб він ще раз лявіною повстав,
Об'єднаний у стіп руїн твердині,
І вцілив ворогам твердий удар,
Як споконвічний краю володар.

VI.

Давним-давно Мазепинці-ізгої
Напнули шатра там; хоробрий чин
Верхів'я кров'ю просякнув героїв,
Коли східний причвалав москвин,
Але проміння слави золотої
Лягли вінком на синій шпиль вершин.
Руїни ж замку досі живлять рухи —
Свободи горді, невмирущі духи.

VII.

Тоді мій пращур, архітект-вояк,
Що світло неба вздрів на Запоріжжі,
У битві оцілівши, мов маяк,
Церковцю збудував на гір підніжжі,
У двері хрест і меч, як символ-знак,
Врізьбив, та всупереч не долі хижій,
В коханні, що не знало каяття,
З гуцулкою зв'язав вузли життя.

VIII.

Переказ дорогий і вже сповитий
Юги серпанком півтретя століть,
На жаль, немає змоги прослідити
Анналів жовті сторінки в цю мить,
Які святині пращур боговитий
Ще збудував під шуми верховіть,
Тому туди вертаюся думками,
Де друзів ноги врилися слідами.

IX.

З народу часто витискали сік
На Буковині і татари й гуни,
А в наш юнацький непокірний вік
Подібні їм жорстокістю румуни.
Не сподівався жоден чоловік,
Що знов москвин навалою присуне, —
Та хто ж народові до пружних жил
Налляв струмки нових цілющих сил?

X.

Я пам'ятаю провідну зірницю,
Що проясняла тьму землі й небес,
Що в “Битві” нам відкрила таємницю,
Як викресати в серці дух чудес,
Як звеличати в чинах цю землю,
Щоб знов її свободи день воскрес.
“Просвіти” дім при вулиці там Панській
Ще й нині чує: “Слава — Кобилянській!”

XI.

Угледіла вона і молодь там,
Очей три пари вдивлених у неї,
І з усміхом подарувала нам
З букету по троянді чи лілеї,
Мовляв — землі майбутнім воякам,
Щоб надихнуть любов'ю до ідеї!
А я в подяку й повна-повна мрій
Погладила шовкову сукню її.

ХІІ.

Умить нова й незнана сила думи
Взяла в полон, взяла на все життя,
І хтось шептав: “бурхливі серця шуми
Прологом є борвію майбуття.
О, полюби мої безмежні струми,
Бо лиш із духа щерті — розлиття!”
І мовчки навхрест, у тій самій тузі,
Мені стиснули руки юні друзі.

ХІІІ.

Гей, вранці дуба цвітував розмай,
Як на Цецини стрілись ми усонні.
Чи бачив хтось у світі краший рай,
Щоб молитовно підіймать долоні?
Коли ж скраплявся Пруту водограй
На сонця відбитці, у власнім лоні,
Нам Гната голос наказав лункий:
— Створім підпільний “Орден” бойовий!

ХІV.

Створити “Орден”? Ой, побожні мрії!
До нас прийшла довкільна молодь теж,
Були між нею хлопці-вітровії,
Були і чабани з селянських меж,
Що пасли овечок і нам в надії
Із скель стрімких, немов з мистецьких веж,
Лунили власні “радіопередачі” —
Сопілкою коломийки гарячі.

ХV.

Відроджувавсь мелодій зміст старий,
Укритий глибоко в душі народу,
В чудесній силі завжди молодий,
Як стяг, що кличе в похід за свободу,
І над горою лопотів живий.
За нього ми через вогонь і воду
Тоді б скакнули, навіть голіруч,
В жертвності — із найстрімкіших круч.

XVI.

“Пождіть! Пождіть! Таж ми ще не готові!”
Словами Гнат холодний бризнув струм,
А потім у запам'ятній промові
Посіяв зерна плодотворчих дум.
Вони здавалися такі чудові,
Неначе прапору величний шум,
І майже всі одне ми зрозуміли:
Насамперед слід вишколити сили!

XVII.

Про студії з історій боївок
Вести тут спогаду не будем нині,
Важливіше, либонь, що молоток
Їх вибивав химерності дитинні.
Ми дозрівали гейби колосок
Між рунами зеленими в долині, —
На Сагайдачного був схожий Гнат,
Немов наслідник і достойний брат.

XVIII.

Василю, Юрку, Дзвінко і Мироне,
Усі із грона — в рідній стороні,
Чи пам'ятаєте ще перегони
Босоніж по твердій, колькій стерні?
Як верх сосон, крізь гілок перепони,
Ми здобували, наче навісні?
О, з мене й Раї кпили ви доволі,
Коли скотились ми, мов бараболі.

XIX.

Щодня з домів ми вибігали знов,
Хоч думали батьки: спортивні вправи...
І “таїни” не зрадила б любов
До організаційної вже справи.
Нам дуба повагом схилявся покров,
Як гімн співали ми для стягу слави,
Та відчувавсь чогось в усіх ще брак,
Бо й Гнат, подумавши, сказав: “так, так”.

XX.

Підносив прапор він на щоглу вранці,
Десь у руїнах замку сам ховав
Його під вечір, мов вояк у шанці,
І раптом стяг мені чомусь подав,
Як Дажбог там купався у багрянці,
Як цвіркуни зникали поміж трав:
— Сьогодні мусиш ти його сховати,
Але не може... й Василина знати!

XXI.

О, горе! Я поклавши у куток
Вежі, понад руїною твердині,
Раненько стягу не знайшла, й думок
Не успокоїти в жаху хвилині!
Рука подряпалася до скалок,
Шукаючи у темній середині.
Чи вітер стяг наверх вхопив туди?
Всевишній, порятуй під час біди!

XXII.

Немає ради, пхатись треба вгору,
У лябіринт вежі, в незнаний світ, —
Не видно й іскри світла там для зору,
І обілляв мене холодний піт.
Спинаюся щосили, а знадвору
За ноги тягне хтось, м'явчить десь кіт,
Передо мною звір реве єхидно,
А світла, як не видно, так не видно.

XXIII.

Пручаюсь, вороття ж мені нема.
Напомацки шукаю всюди стягу.
Дивлюся: пекло, яма чи тюрма?
Чи Сагайдачний з ханом там у змагу?
Чи я вишу над пропастю сама?
Хто ж до перескоку додасть відвагу?
Довкола лиш п'ятьма, союзник зла!
Я й прапору ніде ще не знайшла!

XXIV.

З провалля голос обізвавсь бадьорий:
“Намацай клямку справа на стіні,
А ліву руку опусти в ці нори!”
В запаленій надії світляній
Я прихлюпом зміцнилась непокори.
До болю щось вчепилося мені
За ліву руку міцно, мов кліщами,
І я стрибнула через отвір брами.

XXV.

Я станула на шпиль вежі бліда,
В обшарпаній сукенці, руки в ранах
Підняли стяг... З долини молода
Громадка загула йому “Осанна”!
Оглянулась я, бож чиясь хода
Спилилася. Уздріла я... гетьмана.
Враз — Гнат: “дитинства закінчивсь полон!”
Ми знали, що не був це тільки сон.

XXVI.

Я мріяла не розійтись ніколи
Із друзями прекрасних днів весни,
Та доля повела мене до школи
У місто над Дністром Галичини.
Як то злучити дві простірні поли,
Щоб нам здійснилися прибажні сни?
Я вклала в серце соняшне проміння,
Цецини й терему легенд насіння.

XXVII.

Вже інші люди, молодь і поля,
Теж мова наче інша, хоч та сама,
Заквітчана чорноземна земля,
Куди не гляну — світла панорама.
Про тугу не питайте, я ж не Жля,
Нехай не рветься восьмиструнна гама!
Однак була й журба в тяжкій добі:
Як послужить, Галичино, Тобі?

XXVIII.

Роки спливали бистрою рікою...
В негоду Гнат узяв дідівський кріс
І з партизанами пішов до бою,
І домом ставсь гори Цецини ліс.
Їм Рая слугувала зв'язковою,
Поки до неба чин її підніс,
Бож раз плечем, ця подруга всім мила,
Перед москвином Гната заслонила.

XXIX.

А ти, як пострах, визов для катів,
Живеш донині, славний друже Гнате,
Октавами з мелодій слова слів
Народ хоробро будеш оживляти,
Аж запалає в ньому творчий гнів,
Аж край стряє твій поклик: гнати! гнати!
І хто ж до сонця загородить путь,
Коли собори вільних дум ростуть?

1968

З М І С Т

КРИЛАТИЙ ШЛЯХ:

Гей, там на полонині	5
На плаї, Вже інший лан	6
Не кажіть, Ти ждала	7
Лине сонця, Закляття на терлич	8
Чом з тобою, Відчуй	9
Чи винна голубка	10
Розвіялись, немов весна, Відродження	11
Крути, Багряніє світання	12
Тут місто "С", Драбина рівноваги	13
Другові Р. Володимирові, Замовкли клярнети	14
Прапори батьків, Мільйонний скоростріл	15
Князь верховини	16
Там, де родяться герої, Блаженні	17

ВІТРАЖІ НА ГРАТАХ:

Знайшли "злочинця"	18
Чи ж то заквітло, Спрага, Міста провулками	18
На кладочці, Надсилає скрипти Всеволод	20
Хоча у серці кривава рана	21
Німують мурі, Релятивні контрасти	22
Листи цензурує хтось, Опівночі	23
Жрекиня бога Ра, Ушас, Індра і Сура	24
Вродився він наново, Перший день голодівки	25
Де ж моя близняча монада, Радість	27
Як дивно, Гурра! Виходимо	27

РІДНІ СВЯТЦІ:

Вінніпегові	28
Чи тоді снів Єлиняк, Як увійшли народи	29
Ванькуверські гори, Каштани	30
Молитва, Перезва	31
Добрий день далечині, Містерія	32
Рідні Святці	33
Мати Піонера	34
Храм Таїни	35
Командир Степан Хрін, Калина й вода Дніпрова	36
Аллі Горський	37
Незабудьки, Різдвяний спогад	38
Пісня України	40
Лист до Григорія Сковороди	41
Лінкольн (з Е. Маркама)	42

ПОЕМИ:

Євшан (легенда)	44
Гора Цецина	56

ДО ВЕЛЬМИШАНОВНИХ ЧИТАЧІВ

В адміністрації літературного журналу "Світання"
4334 St. Lawrence Blvd., Montreal 151, Quebec
можна набути наступні поезії авторки:

ПІОНЕРИ СВЯТОЇ ЗЕМЛІ	1.50 дол.
ЄВШАН	1.50 дол.
ЖАР-ПТАХА	1.50 дол.

